

ne populus desereret agrorum cultivationem. Ita olim sub Tiberio, senatus præscripsit; ut duas quisque fœnoris partes, in agris per Italiam conlocaret. Hucque Suetonius, in *Tiber. cap. 49.* alludit; dum quosdam damnatos ait, quibus aliud nil sit objectum, quàm quòd partem rei familiaris in pecuniâ haberent: partem scilicet maiorem, quàm pro lege. Tacitus *lib. 6. annal.* ibiq; Just. Lips. *n. 54. & 58.* Petr. Aerod. *4. rer. judicat. tit. 10. c. 5.* simile Plinius, *lib. 6. epistol.* de senatu sui ævi: patrimonij tertiam partem, conferre jussit in ea, quæ solo continerentur. Sic de Marco Antonio Capitolinus: Jussit ut senatores peregrini, quartam partem in Italia possiderent. Vetus item fuit Romæ Lex, quâ amplius quàm sexaginta tertia, in auro vel argento possidere vetabatur: eamque legem, temporis tractu, abolitam, restituit Cæsar Dictator; ut Dio *lib. 41.* narrat.

VIII. Et huc pertinet, quod de Catone Cicero refert, *lib. 2. Offic.* cùm ex eo quæreretur; quid maximè in re familiari expediret? eum respondisse: Benè pascere. Quid secundum? satis benè pascere. Quid tertium? bene vestire. Quid quartum? Arare. Et cùm ille, qui quæsierat, dixisset: Quid fœnerari? Tum Catonem: Quid hominem occidere? Apud Germanos olim, fœnus agitare, & in usuras extendere ignotum erat; ideoque magis servabatur, quàm si vetitum fui sset. Tacit. de German. ubi Andr. Althamerus, *fol. m. 286.* Vide, inquit, quantum à pristinis & Germanis moribus sit discessum. Quid enim nunc fœnore usitatus? cui non studium fraudandi proximum, prædandi alienum, circumveniendi vicinum? adeò omnium mentes avaritia obsedit, &c. Quid multis? usuris omnia patent, ex actionum, fraudumque nullus est finis. Faxit Deus, ut in pristinum statum, temperantiæ, sinceritatis, modestiæ, ac rectitudinis redeat Germania. Hæc olim Althamerus: quid si nostra tempora vidisset? Quàm multo laudabiliores veteres Germani fuerunt; etiam Gentiles, nondum Christo per prædicationis Evangelicæ sementem lucrifacti, atque hodierni? Jodoc. Vvillichius. *Comment. in Taciti Germaniam, part. 1. cap. 24.* In ea, proh dolor, incidimus tempora, ubi maxuma pars hominum hoc saltem agit, ut suaviter vivat, quantumvis Ecclesiæ & Reipublicæ miserrimus sit status, pauperes fame intereant, patiaturs Justus: adeoque paucis decus publicum curæ; plures tuta disserunt. propter hoc luget terra, & infirmatur omnis, qui habitat in eâ; in agro bestia, volucres in cælo deficiunt, & pisces in mari. Dn. Lather. *lib. 3. de censu. cap. 22. n. 51. &c.*

IX. De Usura, sic in politicis Aristoteles scribit: Jure habetur odiosa usura. Nam per eam quæritur numus numo, cùm ad hoc non sit institutus. Est enim propter commutationem. Usura autem seipsam auget, unde & nomen fœnoris accepit (est enim fœnus, à fœtu; sicut